

Documents sobre la representació de l'Assumpció de Madona Santa Maria, l'any 1388, a Tarragona

Francesc CORTIELLA i ÒDENÀ

Al llibre de les actes municipals i dels comtes de clavaria del Consell de Tarragona corresponents a l'any consular del 1388-89, hem trobat cinc notícies que fan referència a la representació del misteri de l'Assumpció de la Verge Maria, l'any 1388, a Tarragona.

Aquestes notícies solament ens donen fe d'una representació, però no ens diuen res sobre el text ni sobre l'origen d'aquesta festa. Hom pot suposar, amb moltes probabilitats, que la representació del misteri de l'Assumpció de l'any 1388 fou la primera que es va realitzar a Tarragona, ja que disposem dels llibres de les actes municipals dels anys immediatament anteriors i no s'hi enregistra cap notícia sobre el particular, cosa que s'hi hauria fet en el cas que hagués tingut lloc aquesta escenificació.

El contingut de les cinc notícies no ens permet la possibilitat d'intuir cap particularitat que ens faciliti el reconeixement del text escenificat; l'única característica manifesta és que l'obra es va representar en dos dies.

Amadeu J. Soberanas proposa la identificació d'aquesta representació tarragonina amb el text que es va trobar en una llibreta de censals pagats al comte de Prades i que actualment es conserva a l'Arxiu Arxidiocesà de Tarragona. La transcripció d'aquest text és obra de Soberanas i a l'actualitat es representa cada any a la parròquia de Sant Andreu de la Selva del Camp. Totes aquestes dades són extretes dels programes editats amb motiu de les mencionades representacions selvatanes.

La Representació de l'Assumpció de Madona Santa Maria és un text anònim de la segona meitat del segle XIV i sembla que la seva datació més concreta es pot assenyalar cap a finals de segle. En aquest cas podríem dir que la representació tarragonina del 1388 seria una de les primeres escenificacions del misteri. Hem de dir que totes les referències que tenim als llibres d'actes coincideixen en donar el nom de Representació o Festa de l'Assumpció de Madona Santa Maria.

Per a l'organització i administració de la representació tarragonina de l'Assumpció es va formar una comissió constituïda per Francesc Sabater, Antoni Mallola i Pere Ferreter; els dos primers eren, en aquest any, consellers de mà major i de mà menor, respectivament; el tercer havia estat conseller de la ciutat l'any anterior. El fet que un membre de la poderosa família tarragonina dels Sabater formi part de la comissió ens dona una idea de la importància que es va donar a la festa.

La comissió va preparar la representació amb suficient antelació i així veiem que el dia 9 de juliol el Consell de la ciutat, examinada la petició que va rebre de la mencionada comissió, va acordar de concedir-li una ajuda de vint florins amb la finalitat de col·laborar en les despeses generals de la festa. El Consell també es va comprometre a facilitar tots els estris propietat de la ciutat que fossin útils per a l'escenificació de l'obra.

La representació no es va portar a terme a la catedral ni a altre lloc de culte sinó a l'indret conegut amb el nom del Corral. Aquest indret l'hem d'identificar amb l'actual plaça de la Font, Rambla Vella i llurs entorns. Al Corral s'hi celebraven tots els actes festius populars, especialment els balls organitzats amb motiu d'un succès polític-militar important o d'un esdeveniment familiar de la casa reial. També s'hi portaven a cap els concursos públics del joc de la ballesta i s'hi instal·lava la famosa fira tarragonina que se celebrava cada any a partir del tercer diumenge de Pasqua.

La primera tasca que es realitzava al Corral abans de qualsevol acte públic era la corresponent neteja del lloc, operació que sempre era a càrrec del Consell. En el cas que considerem no va ésser així perquè el Consell consideraria que les despeses de la citada neteja estarien ja incloses en la quantitat dels vint florins lliurats a la comissió.

Els cònsols, màximes autoritats municipals taragonines, s'havien revestit, al llarg del segle XIV, d'una categoria política que volien posar sempre de manifest. Serà quan, per a diferenciar-se i evidenciar les seves competències, es vestiran amb gramalles, símbol d'autoritat; serà quan voldran deixar ben clar que el seu lloc dins el context protocolari municipal és el situat immediatament després de l'assignat als dos veguers de Tarragona, representants directes del rei i de l'arquebisbe.

Amb motiu de la representació de l'Assumpció de Madona Santa Maria, els cònsols també voldran tenir un cert paper de protagonistes i per això es faran construir una barraca al Corral i des de la qual presidiran la festa. I aquesta barraca serà convenientment ornamentada amb tapissos, bancals o draps blancs. Per altra part la presidència podrà matar la gana durant la representació amb un petit pisolabis a base de pa, vi i préssecs, la fruita de la temporada.

L'assistència massiva dels tarragonins a la festa estava assegurada. Amb la finalitat d'allunyar qualsevol possibilitat de robatoris a les cases particulars, quan aquestes restessin deshabitades pel fet d'anar, tots els seus moradors, a veure la representació teatral, el Consell decidí de posar una vigilància especial per guardar la ciutat.

El Consell de Tarragona no tenia, en aquesta època, unes persones fixes per a la vigilància i manteniment de l'ordre públic. Malgrat això anomenava guardians quan les necessitats del moment així ho requerien. En aquest cas nomenà dos guardians, Guillemó de Talavera i Pere Ferrer, per tal que des del castell del senyor arquebisbe, a la part més alta de la ciutat, vigilessin tots els terrats de les cases tarragonines durant els dos dies que va durar la representació.

A l'assentament que el clavari de la ciutat va redactar amb la finalitat de justificar les despeses d'aquests dos guardians hi queda reflectit, d'una manera ben palesa, l'èxit de la representació quant a l'assistència d'espectadors. Així podem llegir que els guardians vigilaven els terrats dels albergs de la ciutat per tal com romanien sols; en un altre lloc diu que tota la gent era al Corral, per a mirar la representació.

A la col·lecció dels llibres d'actes del Consell tarragoní hi ha una llacuna documental de quatre anys a partir del 1389, cosa que no ens permet fer cap tipus de conjectura sobre la possibilitat de la continuïtat d'aquesta representació teatral. Tornem a disposar de les actes municipals i dels comptes de la clavaria a partir de l'any 1393 i en aquesta documentació ja no trobem cap notícia sobre el particular.

En una primera impressió potser ens podríem estranyar una mica sobre aquesta supressió de la representació pel fet que el Consell de Tarragona l'hem de considerar sempre amant i disposat a afavorir tota classe de manifestacions culturals. Una prova evident d'aquesta tarannà és la preocupació constant per aconseguir unes festes públiques ben lluides que encaminin la ciutat a l'assoliment d'un cert prestigi i honor dins el conjunt de terres que constituïen el nostre país. I així no és d'estranyar que tant les festes de les entrades oficials dels sobirans i dels arquebisbes com les festes principals de la ciutat, les diades de Corpus i Santa Tecla, es millorin al pas dels anys amb la introducció de noves manifestacions folklòriques, especialment balls, jocs i entremesos.

L'únic motiu que ens sembla viable per a explicar-nos la sobtada supressió de la representació de l'Assumpció de Madona Santa Maria és la crítica situació financera municipal. El Consell, des de feia bastants anys, passava per uns moments angoixosos i d'una manera contínua estudiava la manera de sanejar la hisenda pública de la ciutat. En primer lloc lluitava d'una manera aferrissada per tal d'aconseguir la rabaixa del tipus d'interès dels censals morts; com que aquesta qüestió era difícil i lenta d'aconseguir, es proposà també la rebaixa dels sous dels funcionaris públics i la reducció de les despeses generals tant com fos possible. Segurament que dins d'aquesta reducció de despeses s'hi va incloure l'esmentada representació.

Malgrat que no podem parlar de despeses desorbitades, sí que la suma de les tretze lliures i quatre sous que costà la representació al Consell suposà un nou contratemps per a la feble economia municipal. Les festes del Corpus i de Santa Tecla eren ja tradicionals i calia mantenir-les, però la representació de l'Assumpció no gaudia d'aquest caràcter consue-

tudinari i podia suprimir-se sense causar cap trauma a la sensibilitat del poble.

Sembla que l'èxit de la representació feta a Tarragona l'any 1388 havia estat rodó; i hi ha prou motius evidents per considerar-la com una de les primeres manifestacions d'aquest misteri que s'escenificaren als Països Catalans. Potser hom podria relacionar aquest fet amb la circumstància que fou un arquebisbe tarragoní, Joan d'Aragó, la persona que, a la primera meitat del segle XIV, més va tractar i defensar el misteri de l'Assumpció de la Verge Maria.

Va ésser una veritable contrarietat, si aquest és el cas, que una particularitat financera deixés a l'oblit una mostra cultural que hauria pogut singularitzar encara més la nostra ciutat.

Documents

1

1388, juliol, 9, Tarragona.

-El Consell de Tarragona acorda de concedir vint florins d'ajuda per la representació del misteri de l'Assumpció de la Mare de Déu.

A.H.T.-Actes Municipals - Concilium 1388-89. 7 v.

(Del joch)

Item com per rahó de la representació de la Assumpció de Madona Santa Maria en lo mes d'agost ara propvinent fahedora, sia stat supplicat per alscons al Consell que la ciutat faça alguna ajuda en les messions que s'i faran, e que'ls sien prestats alscons arneses que la ciutat haja, és stat determenat que la ciutat los faça ajuda de xx florins e que'ls prest los dits arneses.

2

1388, juliol, 2, Tarragona.

-El clavari paga els vint florins als administradors de la festa de l'Assumpció de Santa Maria.

A.H.T.-Comptes de clavaría - Concilium 1388-1389. 8v.

(del joch)

En Bartomeu (Çabater), etc., dats a.n Francesch Çabater, a n'Antoni Mallola e a.n Pere Ferrater, administradors de la solemnitat o representa-

ció de la festa de la Assumpció de Madona Santa Maria en lo mes d'agost propvinent fahedora, vint florenos d'or d'Aragó los quals (el) Consell graciosament los ha atorgats donar en ajuda de les messions per la dita rahó fahedores, segons es scrit en lo consell celebrat die jovis IX die julii anno presenti. E recobrats d'ells àpocha de reebuda. Scrit a XXIII de juliol l'any etc. ut supra.

3

1388, setembre, 10, Tarragona.

-El clavari paga vuit sous als guardians de la ciutat per la vigilància que feren durant els dos dies de la representació del misteri de l'Assumpció.

A.H.T. - Comptes de clavaría - Concilium 1388-89. 9r.

(Guardes)

En Bartomeu Çabater, etc., dats a.n Guillemó de Talavera e a.n Pere Ferrer, habitants de la dita ciutat, per tal com han guardats del castell del senyor archabisbe los terrats dels alberchs de la dita ciutat, per tal com romanien sols, ara com la representació de la festa de la Assumpció de Madona Santa Maria s'és feta el Corral e tota la gent era la per mirar, és saber, per dos dies a cascú IIII sous. Suma per tot VIII sous. Scrit a X dies de setembre l'any etc. ut supra.

4

1388, octubre, 15, Tarragona.

-El clavari paga diferents despeses ocasionades per la representació del misteri de l'Assumpció: pisolabis dels cònsols i dels seus acompanyants, trasllat de robes i d'altres coses a la barraca de la presidència.

A.H.T. -Comptes de clavaría - Concilium 1388-89.11v.

(Pere Geraldí)

En Bartomeu Çabater, etc., dats a.n Pere Guerau, vint octo solidos, VI diners, los quals ha despeses en los dos dies que.s féu la representació de la Assumpció de Madona Santa Maria, ço és, en pa, vi e préssechs qui.s despeseren en la barracha hon nosaltres, cònsols, stavem; e encara per ço que costaren de portar e de tornar tapiçs, bancals, draps blancs e altres coses a ops de la dita barracha. E recobrats d'ell albarà de reebuda. Scrit a XV dies de octubre l'any etc. ut supra.

5

1388, octubre, 15, Tarragona.

-El clavari paga els treballs de fer i desfer la barraca dels cònsols, així com també el seu lloguer. Aquesta barraca fou construïda per motiu de la representació del misteri de l'Assumpció.

A.H.T. -Comptes de clavaría- Concilium 1388-89. 11v.

(Barracha)

En Bartomeu Çabater, etc. dats a.n Tomàs Despuig e a.n Pere Ció, fusters, per salari e trebaylls de fer e desfer la baracha feta a ops de nosaltres, cònsols, per rahó de la representació de la festa de la Assumpció de Madona Santa Maria, duos florenos d'or d'Aragó. Ítem dats, d'altre part, a.n Guillemó Jover per loguer de una botiga sua, la qual tinguem dos dies con se feya la dita representació, medium florí. Suma per tot XXVII sous, VI. E recobrats dels dits fusters alberà de reebuda. Scrit a XV dies de octubre l'any etc. ut supra.